

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 19-20 วิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ได้เจริญขึ้นอย่างมากมาย วิทยาศาสตร์ในสาขาฟิสิกส์ปรมาณู (Atomic physics) มีความก้าวหน้าอย่างมากมาย มีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทางฟิสิกส์เคมีในร่างกายและการรับรู้ทางผัสสะที่ขึ้น ในด้านจิตวิทยา มีการศึกษาจิตจากการวิจัยโดยตรง เกิดจิตวิทยาพวกพฤติกรรมนิยม (behaviorism) ซึ่งผู้นำของสำนักนี้คือ วัตสัน (John B. Watson) พวกนี้เชื่อในหลักพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ควยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อในหลักสัมปชัญญะ (consciousness) เช่นพวกจิตวิเคราะห์ ที่ว่ามีความสำคัญต่อการวิเคราะห์การกระทำของมนุษย์ พวกนี้จึงคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องศึกษามนุษย์จากสัมปชัญญะ และอีกประการหนึ่ง เพื่อที่จะให้การศึกษจิตวิทยาเป็นปรนัย (objective science) จึงควรตัดเรื่องสัมปชัญญะซึ่งเป็น เรื่องของอัตนัยออกเสีย (subjective science) นอกจากนี้ยังได้เกิดมีแนวคิดแบบพลังงานนิยมขึ้น (energism) ผู้นำลัทธินี้คือ ออสท์วาลด์ (Wilhelm Ostwald) ลัทธินี้ถือว่า พลังงาน เป็นสิ่งแท้จริงอันเดียว มีอยู่ได้โดยไม่มีผัสสาร ทั้งผัสสารและจิตเป็นเพียงการส่วตัวของพลังงาน พลังงานจึงเป็นของกลางระหว่างจิตกับผัสสาร นั่นคือแนวคิดแบบเอกนิยมอันเป็นกลาง (neutral monism) เขามีแนวโน้มที่จะทอนปรมาณลงเป็นประจุไฟฟ้าต่างๆ แนวความคิดเช่นนี้เป็นแนวที่ รัสเซลล์ ได้เป็นผู้นำไปเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เขามีความเห็น ว่า นักฟิสิกส์พยายามยืนยันว่าไม่มีสิ่งที่เรียกว่า สสาร ส่วนนักจิตวิทยาพยายามยืนยันว่า ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งที่เรียกว่า จิต (นั่นคือการทอนจิตลงสู่พฤติกรรม) แต่ทั้งสองเป็นของอาศัยซึ่งกันและกัน เขาจึงพยายามประนีประนอมทั้งสองฝ่าย

ปัญหาเรื่องจิตนี้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งในปรัชญา เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้และความจริงอย่างแยกไม่ออก และด้วยเหตุที่ปรัชญาเป็นเรื่องของการแสวงหาความรู้ในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความจริง จริยยะ หรือแม้แต่เรื่องของตัวความรู้เอง และในการแสวงหาความรู้นั้น ปัญหาที่ติดตามมาก็คือ สิ่งที่เรารู้นั้นมีอยู่จริงนอก

จิตหรืออยู่ในจิต และถ้าไม่มีจิตเป็นตัวการในการรับรู้แล้ว ความรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร? เป็นคน ปัญหาเหล่านี้จะเห็นได้ว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับจิตอยู่หลายเสมอ ไม่วาการศึกษาหาความรู้ทางปรัชญาจะเริ่มค้นคว้าเรื่องใดก่อนก็ตาม ปัญหาที่จะต้องถามมาที่เรื่องจิตด้วยอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก และดูเหมือนว่า เรื่องจิตนี้จะเป็ญกฏแจะสำคัญในการไขไปสู่ความรู้ในสิ่งต่างๆแต่ปรากฏว่าตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ยังไม่มีผู้ใดไขกฏแจะออกนี้ได้สำเร็จ เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่องจิต ยังคงรักษาความเป็นปัญหานิรันดร ผู้ใดเชื่อว่าจิตมีอยู่ เช่น เดส์การ์ต การแสวงหาความรู้ของเขาก็หนักไปในทางการไขเหตุผลแบบนิรนัย ส่วนผู้ที่ไม่เชื่อว่ามีจิต การแสวงหาความรู้นั้นก็จะมีนิรนัยวิธีไขเหตุผลแบบนิรนัยมากเท่ากับวิธีอุปนัย ทั้งนี้เป็นคน ที่กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นอย่างสังเขปถึงอิทธิพลของปัญหาเรื่องจิต และเรื่องของความรู้ที่มีต่อกันและกันเท่านั้น ส่วนข้อปลีกย่อยอื่นๆในความคิดอาจแตกต่างจากนี้ไปบ้าง

พื้นฐานความคิดของรัสเซลล์ในเรื่องจิต

ก้าวแรกของรัสเซลล์ในการสร้างสรรค์ปรัชญาของเขา คือการทอนโลกลงสู่ความเป็นจริงย่อยๆ ที่เราเรียกว่า "รู" นั้นต้องได้มาจากประสบการณ์ตรง ที่เข้ามาทางประสาทสัมผัส หรือที่รัสเซลล์เรียกว่า ความรู้ทุกอย่างต้องมาจากความรู้โดยการคุ้นเคย (knowledge by acquaintance) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งคือ ตัวรู กับ สิ่งที่ถูกรู ตัวรูมีลักษณะเป็นจิต ความรู้ที่ได้เป็นผัสสะ (sensations) และสิ่งที่ถูกรูคือข้อมูลทางผัสสะ (sense-data) ซึ่งมี วัตถุ (object or matter) รองรับข้อมูลทางผัสสะเหล่านั้น ความคิดเขาเมื่ออยู่ในราวปี ค.ศ. 1900 - 1912 เท่านั้น เพราะต่อมา รัสเซลล์ ได้รับอิทธิพลจากการวิเคราะห์ภาษา เขาจึงหันมาวิเคราะห์ความจริงทางตรรก ทำให้ได้ความคิดใหม่ว่า วัตถุซึ่งเป็นเนื้อหาของความจริงนั้น เป็นเพียงสิ่งที่เราให้ชื่อแก่มันเท่านั้น ที่จริงแล้วไม่มีสิ่งที่เรียกว่า วัตถุ และไม่มีสิ่งที่เรียกว่า จิต ทั้งวัตถุและจิตเป็นเพียงสิ่งสร้างสรรค์ทางตรรก (logical constructions) คือสร้างจากข้อมูลทางผัสสะ ซึ่งรัสเซลล์ถือว่าเป็นตัว ปริมาณทางตรรก (logical atoms) และปริมาณเหล่านี้ถูกเชื่อมด้วยคำเชื่อม (logical words) ทำให้เข้าใจกันว่ามี วัตถุ และมี จิต เรารู้ความเป็นจริงของโลกจากประโยคปรมาณู (atomic propositions) และใช้ประโยคปรมาณูบอกความเป็นจริงของโลก และข้อมูลทางผัสสะ

ไม่ได้หมายถึงสิ่งที่ถูกรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการรับรู้หรือความรู้ที่ใดควย นั่นคือข้อมูลทางผัสสะกับผัสสะ เป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งความคิดนี้ต่างจากความคิดเดิมของเขาที่โลกลาวแล้ว

การที่รัสเซลหันมาสนใจในเรื่องจิตเท่าที่ได้อ้างถึงเมื่อครั้งนั้น เนื่องจากความคิดของเขาที่ค่อนข้างจะให้เห็นว่า ความรู้ทุกอย่างต้องมาจากความรู้โดยการค้นเคย และปัญหาที่อยู่ว่าจะต้องมีความแตกต่างระหว่างการมีประสบการณ์ของสิ่งเฉพาะหน่วย กับ ตัวประสบการณ์เองนั้น คือ จะต้องมีความแตกต่างระหว่าง กิริยาของการรับรู้ กับ วัตถุของความรู้ และเมื่อรัสเซลมาได้รับอิทธิพลจากการวิเคราะห์ภาษา ก็ได้เกิดปัญหาขึ้น ตัวปัญหายุ่งยากในเรื่องนี้คือ "ความเชื่อ" (belief) ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีสถานะเป็นจิตมากที่สุด (และรัสเซลปรารถนาที่จะปฏิเสธความเป็นจิตของมัน) โดยที่รัสเซลมองไม่เห็นเลยว่า ประโยคที่เกี่ยวกับความเชื่อ จะทอนมาเป็นประโยคปรมาณูได้อย่างไร เพราะว่าประโยคความเชื่อเป็นประโยคที่ได้จากการอนุมาน ในการพยายามที่จะแก้ปัญหานี้ รัสเซลได้ศึกษาพวกพฤกษกรรมนิยม เขาจึงได้ความคิดความถา ความเชื่อ สามารถวิเคราะห์ออกเป็นพฤกษกรรมได้ พฤกษกรรมก็อาจอธิบายด้วยข้อมูลทางผัสสะได้เช่นเดียวกัน นั่นก็หมายความว่า ประโยคเกี่ยวกับความเชื่อ ก็จะต้องทอนลงเป็นประโยคปรมาณูได้ และเป็นการซัจจิจิตได้

ในหนังสือ การวิเคราะห์จิต รัสเซลปฏิเสธเรื่องที่ว่า "สัมปชัญญะ" เป็นลักษณะพื้นฐานของจิต และได้นำเอาความคิดแบบเอกนิยมอันเป็นกลางเกี่ยวกับ "สัญชาน" (perceptions) มาดัดแปลงใช้ โดยนำเอาเรื่องนี่ยุขสมณฐาน เชื่อมโยงกับตัวแทนนิยม (representationism) โดยคำนึงถึงเรื่องความจำ ประกอบกับวิธีศึกษาของเขา คือเขาใช้วิธีวิเคราะห์ทางตรรก (logical analysis) เพราะตามความเชื่อของเขานั้น การวิเคราะห์ทางตรรกนี้ เป็นวิธีที่จะทำให้เราเข้าถึงความจริงอันคิระเกี่ยวกับความจริงปรมาณู (atomic facts) อย่างมีเหตุผล ทั้งนี้เนื่องจากเขาต้องการจะหนีทวีภาพแบบของ เคส์การ์ต และของ คานท์ ที่ทำให้เราคิดว่าเราไม่สามารถรู้โลกภายนอกได้ คือคิดว่ามีสิ่งในตัวเอง (things in themselves) รัสเซลจึงพยายามแก้ปัญหามาโดยใช้ความคิดแบบเอกนิยมอันเป็นกลาง แต่เมื่อวิเคราะห์แล้ว ในที่สุดก็เขียนเห็นว่า เขาหนีจากทวีภาพชนิดนั้นแต่ก็ต้องพบกับทวีภาพอีกชนิดหนึ่ง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์ รอบเขต และวิธีดำเนินการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ความคิดของรัสเซียเกี่ยวกับเรื่องจิตนี้ ผู้เขียนมุ่งพิจารณาว่า การวิเคราะห์จิตของรัสเซีย อันเป็นการให้แนวความคิดแบบเอกนิยมอันเป็นกลางนั้น จะหนีพ้นทวีภาพใดจริงหรือไม่เพียงใด (เพราะรัสเซียมีความเห็นว่าความแท้จริงคือผัสสะ ไม่มีสิ่งอื่นใดที่นอกเหนือจากนี้) เพราะฉะนั้นในการศึกษาวิเคราะห์ จึงต้องศึกษาความคิดของรัสเซียเกี่ยวกับเรื่องจิตว่าเขามีเหตุผลอย่างไร เหมือน หรือ แตกต่างจากความคิดของนักปรัชญาและนักจิตวิทยาอื่นหรือไม่อย่างไรประกอบด้วย ทั้งนี้โดยมุ่งพิจารณาพรรณนาเรื่องจิตที่รัสเซียได้แสดงไว้ในหนังสือของเขาเรื่อง การวิเคราะห์จิต เป็นสำคัญ เนื่องจากพรรณนาในหนังสือเล่มนี้ เป็นพรรณนาที่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ ส่วนเมื่อเกิดปฐมภูมิอื่นๆ และเมื่อเกิดทุติยภูมิผู้เขียนจะใช้เป็นส่วนประกอบในประเด็นที่จะวิเคราะห์

ส่วนวิธีดำเนินการวิเคราะห์นั้น ผู้เขียนจะเริ่มด้วยการวิเคราะห์จิตของรัสเซีย เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า รัสเซียทอนสิ่งที่โดยทั่วไปถือว่าเป็นสภาพทางจิต เช่น การคิด การจำ ความเชื่อ อารมณ์ เป็นต้น ลงเป็น ผัสสะ และผัสสะเท่านั้นที่เป็นสิ่งแท้จริงอันเป็นความคิดในหนังสือ การวิเคราะห์จิต ในขั้นที่สองจะแสดงให้เห็นความคิดของรัสเซีย ในระยะหลังจากนั้น จากหนังสือเล่มอื่นๆของเขาว่า ถึงแม้ว่าเขาจะคิดว่า ผัสสะ เป็นสิ่งแท้จริงเป็นกลุ่มกลางๆ แต่เขาก็เชื่อว่ายังมีโลกภายนอกอยู่จริงอีกด้วย ซึ่งการอนุมานด้วยวิธีอุปนัยทำให้เรามีความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกนั้น และในขั้นสุดท้ายผู้เขียนจะแสดงให้เห็นว่า ความคิดของรัสเซีย ในหนังสือ การวิเคราะห์จิต นั้น ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไรบ้างที่ทำให้รัสเซียจะต้องยอมรับทวีภาพในที่สุด